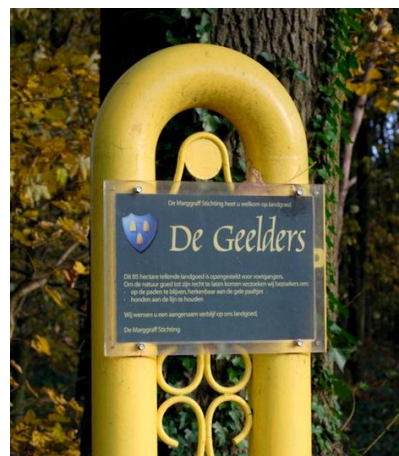

NATUURWANDELING LANDGOED DE MARGGRAFF STICHTING IN DE GEELDERS

Afstand: 5 km
Tijdsduur: 2 uur
Gebied: landgoed De Marggraff Stichting
Samenstelling: Rien Rijken m.m.v. Hans van Rixtel

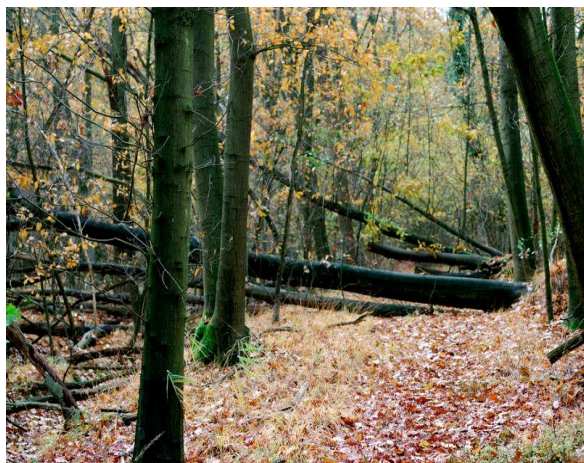
Routebeschrijving

0 Start bij café 't Groene Woud in Liempde/Kasteren

1 Over spoorwegovergang rechtsaf Gilderspad in en bij welkomstbord De Geelders linksaf bospad volgen (gele route)

Bezienswaardigheden

- Links langs het pad Marilandica populieren; rechts op dode boomstam tonderzwammen
- Links van het pad ligt een coulissenlandschap en een boswal als natuurlijke grens
- Gevarieerde bosstructuur, dood hout en diversiteit van flora en fauna

2 Bij einde bospad linksaf Lussendreef in en na 25 meter rechtsaf bospad in (gele route)

Bezienswaardigheden

- De Lussendreef is de oude grens tussen de parochies Liempde en Sint Oedenrode, genoemd naar Pieter Lus, de voormalig grootgrondbezitter (zie bijlage 2)
- Er staan veel paddenstoelen langs het bospad
- In de Lussendreef staan nog verschillende eiken hakhoutstoven of stobbes. Dat zijn boomstronken (afgezette stam), waarop vroeger de telgen of takken om de zoveel jaren werden afgehakt. Daardoor werden de bomen zeer oud en het leverde

veel hakhout op. Bij het achterwege blijven van hakhoutbeheer groeien de stoven uit tot grillige meerstammige bomen.

Gewimperde aardster

Stervormige stuifzwam met 4-8 puntige, vlezige opengaande slippen, waarin een licht grijsbruin, bolvormig vruchtlichaam

3 Bij kruising van bospaden rechtdoor (gele route)

Bezienswaardigheden

- Schuttersputje links op kruising met radioantenne in boom rechts

4 Bij volgende driesprong van bospaden linksaf (gele route)

Wildrooster

Via het opstapje/uitloophelling in het wildrooster kunnen amfibieën (kikkers en padden) en reptielen er weer uit kruipen

5 Bij einde bospad linksaf dreef in (Eekhoorn)

Bezienswaardigheden

- ijzeren hek met letter M van wijlen Marggraff aan begin Lussendreef
- grote oranje bekerzwam rechts langs dreef
- koningsvaren
- wildrooster met opstapje/uitloophelling.

Grote oranje bekerzwam

Heeft een onregelmatig gelobde, soms plat uitgespreide vorm; is helder oranje; komt voor op kale humusbodem

6 Na wildrooster rechtsaf naar Kiskeswei

- Dit grasveld wordt **Kiskeswei** genoemd naar de naam van de vorige eigenaar Kees van der Meerendonk. Kiske is in het Brabants een verkleinwoord van Kees; dus een klein manneke dat Kees heet.
- In en langs Kiskeswei met wilgenstruweel groeien watermunt, grote wederik, kruipend zenegroen en pitrus, tormentil.

- In Kiskeswei en bij de poel (achter in de hoek van Kiskeswei) vind je ondermeer de hangmatspin, de gerande oeverspin, de kruisspin, de wespspin/tijgerspin en de viervlekspin.

De viervlekspin is roodbruin tot geelgroen; heeft vier witte vlekken op de rug en gestreepte poten. Het wielweb hangt laag bij de grond; eet vooral sprinkhanen. Vrouwtje is 14 – 20,5 mm en mannetje 7 – 11 mm.

- Keutels van bunzing (veldmuisbeentjes) en reeën (met puntjes aan de keutel)

- Pinksterbloemen langs sloot; kroonbladen zijn roze of lichtpaars, soms wit.
- Rouwmantel en oranjepipje; mannetje heeft oranje gekleurde voorvleugeltip; rups is groen met kleine zwarte stippen; hun waardplanten zijn pinksterbloem en look-zonderlook.
- Lisaardvlooiën overwinteren op lissen
- Bij het hek rechts staan kruipwilg, viltroos en enkele verwilderde fruitbomen; waarschijnlijk heeft hier vroeger een boerderijtje met een boomgaard gestaan.
- Onder de wilgen bij de poel achter in de wei groeit de gevlekte orchis; de keverorchis is verdwenen
- In de boom bij het hek hangt een oude nestkast voor de grote bonte specht; de nestkast is gekraakt en half dichtgemetseld door een boomklever.
- Onder de bielsen en hekwerk nestelen soms de levendbarende hagedis en hazelworm.

- **De wespspin/tijgerspin** is geelzwart getekend; het wielweb is tussen grashalmen of in laag struikgewas opgehangen en heeft een witte zigzagband; de wespspin/tijgerspin eet hoofdzakelijk sprinkhanen en is vanuit het Middellands zeegebied opgerukt naar Nederland. Na paring wordt het mannetje opgegeten. De eitjes worden na het afzetten omhuld door een spinsel (het ei - cocon); daarna sterft het wijfje.

- De hangmatspin hangt aan haar poten onder tegen haar vangnet/web; de jonge spinnetjes verspreiden zich aan de draad die met de wind meegevoerd wordt.

- De gerande oeverspin behoort met de grote oeverspin tot de grotere spinnen in Nederland en leeft van insecten op en in het water, zelfs van kleine visjes.

- De viervlekspinnen is familie van de wielwebsspinnen en te herkennen aan de vier grote witte vlekken op de rug en de gestreepte poten. Het web hangt laag bij de grond in graslanden; eet veel sprinkhanen.
- De kruisspin is zeer verschillend van kleur en is herkenbaar aan het kruis op de rug. De buit wordt door een giftige beet gedood en voor het eten ingesponnen en later leeggezogen.

Het **ei - cocon** (perkamentachtig balletje met verticale donkere strepen) van de wespspin/tijgerspin bevat 300 tot 400 eitjes, die in september/oktober uitkomen.

De jonge spinnetjes overwinteren in het cocon, komen in mei uit en worden hangend aan hun gesponnen draad door de wind verspreid.

7 Terug door het hek, rechtsaf en na 25 meter linksaf langs heideveld

Bezienswaardigheden

- In de natte dreef en op de geplagde heide zie je veel reeënsporen.
- Op het geplagd heideterreintje groeien weer volop de kleine en ronde zonnedaauw, de moeraswolfsklauw, klokjesgentiaan, stekelbrem, warfum (veenmos) en bruine bekerzwammen.
- Op de heide leven twee soorten levendbarende hagedissen: de kleine hagedis en de hazelworm (pootloze hagedis van ongeveer 45 cm; lijkt op slang; brengt ongeveer 25 jongen ter wereld; wordt ongeveer 50 jaar oud)
- Vlinders als bont dikkopje, heideblauwtje, zandoogje en kleine ijsvogelvlinder, die leeft van de nectar van de kamperfoelie en de wilde braam; legt eitjes op kamperfoelie, waarop de onvolgroeide rups overwintert.
- Boompieper stijgt recht omhoog voor zangvlucht om dan als parachute naar uitgangspunt of boomtop te dalen; geelbeige borst met witte buik;
- Op het heideveld vind je de bruine bekerzwam en het zeer zeldzame

lenteknotszwammetje; staat op de Nederlandse Rode Lijst als verdwenen paddenstoel; is op deze plek op 21-4-2003 gevonden door Bert Vervoort en Jeanne Soetens ; lijkt op een klein oranje luciferkopje dat boven de grond uitsteekt; is 12 mm groot en leeft in symbiose met algen van korstmossen; wordt door hen jaarlijks gecontroleerd en is in 2006 nog steeds aangetroffen.(zie www.natuurwerkgroepiempde.nl/basis/nieuws.htm)

Kleine ijsvogelvlinder

Ronde zonnedaauw

8 Bij einde dreef linksaf en bij V-splitsing linksaf door eikenbos

Bezienswaardigheden

- Aardappelbovisten
- Adelaarsvaren
- Smidse met hazelnoten in schors van eikenboom langs einde pad rechts

Toelichting

- De adelaarsvaren is een snelgroeiende varen die wel 2 tot 4 meter hoog kan worden. De bladeren zijn giftig en kunnen maagkanker veroorzaken; het sap wordt gebruikt tegen luizen. Toch zijn de ontrollende bladtoppen in Japan een populaire groente. De schuin doorgesneden wortel en bladsteel laten (met veel fantasie) de figuur van een Duitse dubbele adelaar zien.

9 Bij T-splitsing (einde pad) rechtsaf naar Gilderspad

10 Bij Gilderspad rechtsaf terug naar café 't Groene Woud

Bijlage 1: Algemene informatie over Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer is landelijk gezien de grootste natuurbeherende organisatie van Nederland met ruim 260.000 hectare natuurgebied in beheer.

Staatsbosbeheer bestaat al meer dan 100 jaar en heeft ongeveer 1000 medewerkers in dienst en 2500 vrijwilligers.

Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor het beheer, de recreatie en de (hout)productie van de onder haar beheer staande natuurgebieden (bos, heide, duinen, uiterwaarden, plassen, wadden, hoogveen en moerasgebieden) en cultuurhistorische elementen (forten, landgoederen, kampeerterreinen, vakantiewoningen).

Staatsbosbeheer beheert ruim 1000 terreinen.

Doelstellingen van Staatsbosbeheer zijn:

- het in stand houden, herstellen en ontwikkelen van bos -, natuur -, landschap - en natuurhistorische waarden in de beheerde terreinen;
- het bevorderen van recreatie op zoveel mogelijk terreinen;
- het leveren van een bijdrage aan de productie van milieuvriendelijk en vernieuwbare grondstoffen, zoals hout.

Een belangrijke taak daarbij is het creëren van draagvlak bij de bevolking en mensen natuurbewust maken.

Om het beleid van Staatsbosbeheer mede uit te dragen heeft deze vrijwilligers aangesteld. Van de Meierijgids wordt daarom verwacht eigen, tegenstrijdige standpunten voor zich te houden.

Stel je dan neutraal op of praat er niet over.

Als je vragen krijgt die je niet kunt beantwoorden zeg dat dan, vraag of iemand anders van de groep het antwoord kent of biedt aan dat na te vragen.

Voor spoedgevallen kun je de boswachter bellen (073 – 5513036 of 06 218 95 956)

Voor meer informatie zie:

- ⇒ brochure en cursusmateriaal over Staatsbosbeheer
- ⇒ www.staatsbosbeheer.nl

Bijlage 2: Algemene informatie over de Geelders

Geschiedenis

De naam Geelders is in oorsprong waarschijnlijk afkomstig van een hoeve. Laar betekent open plek in het bos of ook wel stuk grond.

In 1386 horen we van een “erf Gheerlaer in Eildell” onder de gemeente St. Oedenrode.

Gheerlaer is een afkorting van Geelinxlaer, het goed van Geerlinc of Geerling

Deze jonkheer Geerling van den Bossche bezat hier begin 14de eeuw uitgebreide heidegebieden. Pas later is het verbasterd tot Guldens, Gilders en Geelders.

Later is het gebied overgegaan naar Ludolf van der Water, kanunnik te s’-Hertogenbosch die het gebied Geerlaer vermaakt aan de Karthuizer monniken, die zich in 1470 vanuit het buitenland in Brabant vestigen en een aantal hoeves bezaten. In de jaren 1650 werden

vanwege dure hervormingen de goederen van de Karthuizers door de machthebbers verbeurd verklaard en in 1655 weken de Karthuiser monniken uit naar België.

Na verschillende processen tegen de Nederlandse Overheid gevoerd te hebben, kregen de Karthuizers in 1655 hun goederen terug en in 1658 verkochten zij het Gheerlaer aan een zekere Pieter Lus.

Later is de familie Marggraff via de familie van Rijckevorsel eigenaar van het gebied geworden. Na het overlijden van eigenaar Ewald Marggraff in 2005 hebben zijn erven De Stichting Marggraff in het leven geroepen en vanwege subsidie en fiscale voordelen (lagere succesrechten bij openstelling van landgoederen) sinds 2006 het landgoed opengesteld voor publiek.

Lussendreef (pad van verbintenissen)

De Lussendreef ligt nog net op Liempds grondgebied en is de grens tussen Sint -Oedenrode en Liempde. Een dreef is een drijfpad voor het vee. De Lussedreef werd rond 1660 aangelegd door Pieter Lus (oud President - Scheepen van 's-Hertogenbosch, grootgrondbezitter, huizenbaron).

Pieter Lus kocht van de Karthuizers een aantal Karthuizer - goederen, waaronder Groot Duifhuis, Hoeve d'n Oliebank, De Houtse Hoeve en Hoeve Slophoos (aan de Slophoosweg ten zuiden van het Duits lijntje, nu Conincxhoeve)

Door de aanleg van de Lussendreef wilde hij een rechtstreekse verbinding maken tussen zijn Kasterense en Ollandse eigendommen met een molen in d'n Overkamp (ten noorden van de weg Schijndel/Boxtel), die hij daar wilde bouwen.

Door de bezwaren van de gevestigde "mulders" bij de rechter zou de molen er nooit komen.

Pieter Lus stierf een eenzame dood temidden van z'n inmiddels failliete bezit.

De Lussendreef is gebleven, nieuwe eigenaren gekomen en gegaan.

Parallel aan de Lussendreef loopt een boswal/dijkje, een cultuurhistorisch monument, omdat het vroeger de parochie-/gemeentegrens Sint Oedenrode - Liempde aan gaf.

Er staan nog eeuwenoude hakhouteiken op.

Nu is de Lussendreef bijna overal nog de eigendomsgrens tussen het gebied van De Stichting Marggraff en van Staatsbosbeheer.

De dreven in het Marggraffbos zijn jarenlang afgesloten geweest door ijzeren hekken met in het midden de letter M van Marggraff.

Ligging en beheer

De Geelders is een natuurkern in het Groene Woud, een nationaal landschap van in totaal 7.500 hectare, bestaande uit bossen, moerassen, heide en cultuurlandschap. De naam is genoemd naar café het Groene Woud. De Geelders ligt in het stroomgebied van de Dommel tussen Schijndel, Boxtel, Sint - Oedenrode en Liempde (Kasteren). Het afwisselend natuurgebied is ongeveer 300 ha groot waarvan 75 ha beekbegeleidend loofbos, 85 ha bloemrijk grasland, 110 ha bos/ruigte/water op zandgrond, 5 ha heide en 25 ha cultuurgrond. De belangrijkste eigenaren van de Geelders zijn: Staatsbosbeheer (ca 160 ha), De Stichting Marggraff (ca 85 ha) en Brabants Landschap (ca 20 ha).

De Geelders is het laatste restant van de "gemeene gronden" van de "Bodem van Elde"

Het bos was te onherbergzaam om te ontginnen.

Al in de 17^e eeuw werd de Geelders gebruikt als boerenbos/productiebos voor eikenhakhout en geriefhout of brandhout. Eikenschors bevat veel looistoffen/tannine en werd in runmolens vermalen tot eek of run voor gebruik in leerlooierijen.

In de jaren dertig is door werklozen als werkverschaffing (verplicht werken voor een uitkering) een uitgebreid netwerk van greppels en sloten gegraven voor de afwatering. Ze verdienden 75 cent per omgewerkte meter grond. Die moest 75 cm diep omgespit worden. Op lager en natter gelegen stukken moeras werden meer greppels gegraven en waren de rabatten smaller.

Een rabat is een smalle strook grond (opgeworpen zandrug/zandrichel) tussen greppels, die opgehoogd is met de grond uit de gegraven greppels. Daardoor kon er bos (o.a. hakhout) aangeplant worden (rabattenbos)

Op de rabatten werden voornamelijk eiken en hakhout geplant, dat om de 5 of 6 jaar werd verkocht aan de boeren voor kachelhout, bonenstaken en geriefhout (voor o.a. weidepalen/vreepalen)

Uit de spaartelgen groeiden dan weer een of meer nieuwe bomen.

Op het landgoed van De Marggraff Stichting is jarenlang geen beheer geweest; daardoor ontstond een natuurlijk bos. Dood hout is blijven liggen en het bos heeft een gevarieerde structuur met verticale, diagonale en horizontale lijnen en een grote biodiversiteit.

De rest van De Geelders wordt naar het voorbeeld van wijlen Marggraff omgevormd van productiebos tot een meer gevarieerd, natuurlijk boslandschap met verschillende soorten bomen. Het hakhoutbeheer is 40 jaar geleden al gestopt.

Omvorming vindt plaats door verspreid in het bos open plekken te maken door het vellen, omlieren (omtrekken) en ringen van bomen.

Om zoveel mogelijk overlast te voorkomen (broedseizoen etc.) is in korte tijd gekapt.

De dreven zijn weer open en breder gemaakt door houtkap en afgraving. De dreef moet minimaal 5 meter open ruimte hebben in verband met de kroonprojectie van bomen.

Een aantal greppels is gedempt en in enkele waterlopen zijn stuwtjes geplaatst om verdroging tegen te gaan.

Door verdroging komen er meer meststoffen vrij ten gunste van bramen en brandnetels.

Voor pachters verandert er niets; zij zijn ingepast in het omvormingsplan.

De nadruk ligt op de bescherming en uitbreiding van biotopen en minder op soort.

Begrazing

Enkel jaren geleden was er in de Geelders een begrazingsgebied afgezet voor enkele Galloway - runderen. Dit is nog te zien aan restanten van hekken en spoorbielzen/palen. De runderen, de schutskooi (voor het vangen en inenten van runderen) en de afrastering zijn verwijderd vanwege klachten van bezoekers.

Vroeger werden schutskooien gebruikt om loslopend vee vast te zetten; tegen betaling aan de schutter (verzorger) kon men zijn vee terugkrijgen, anders werd het openbaar verkocht.

Er is nog discussie en overleg gaande over eventuele begrazing door runderen en paarden.

Heide ('t heike)

Bij het heideterreintje komt eventueel een wildhut (observatiepost)

Het wandelpaadje op de heide is niet meer toegankelijk voor wandelaars.

Delen van de heide zijn geplagd en overtollige Adelaarsvarens zijn grotendeels verwijderd om dichtgroei en bebossing tegen te gaan.

Interessant voor diversiteit aan flora en fauna zijn de grensgebieden tussen de verschillende biotopen. Na het plaggen groeit er weer volop zonnedauw

Bomen en struiken

De Geelders heeft een nogal ongewone voedselrijke, leemhoudende ondergrond. De hoge waterstand maakt een rijke flora mogelijk.

De meest voorkomende boomsoorten en struiken zijn: inlandse eik, grove den, fijnspar, Douglas, lariks, beuk, berk, es, els, hazelaar, wilgen (schietwilg, kruipwilg, wilgenroos).

Bomen zijn geplant op rabatten; dat zijn met de schop opgeworpen zandruggen met daartussen afwateringssloten of greppels; hoe lager en natter het gebied, hoe meer greppels en rabatten er liggen.

De term rabat komt waarschijnlijk van het Franse woord rabattre, dat opwerpen betekent.

Wilde bloemen en planten

Bijzondere bloemen en planten in de Geelders zijn: bosanemoon (hanenpoot), slanke sleutelbloem, speenkruid, dalkruid, eenbes, zwarte rapunzel, watermunt, veelbloemige Salomonszegel, waterviolier, klokjesgentiaan, grote wolfsklauw.

Paddenstoelen:

Paddenstoelen zijn van levensbelang voor de natuur: ze houden het bos schoon en dienen als voedsel voor veel dieren tegen de winter.

Veel voorkomende paddenstoelen in de Geelders zijn: aardappelbovist, vliegenzwam, stinkzwam, echte en platte tonderzwam, gele ringboleet, holsteelboleet, ridderzwam, zwavelzwam, berkenzwam, sponszwam, allerlei houtzwammetjes, trilzwam, poederzwamgast, gekraagde aardster, bruine en oranje bekerzwam en het zeer zeldzame lenteknotszwammetje.

Het Lariksbosje in De Geelders behoort tot het paddenstoelenmeetnet. Dit is een samenwerkingsverband tussen de Nederlandse Mycologische Vereniging en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Er worden 110 soorten paddenstoelen gemeten, waarvan 59 indicatiesoorten (algemene paddenstoelen die iets zeggen over de milieukwaliteit van de vindplaats) en 51 aandachtsoorten, die op de rode lijst staan van bedreigde en kwetsbare paddenstoelen.

Een indicatiesoort is bijvoorbeeld de valse hanekam. De appelrussula is enigszins bijzonder maar valt niet onder de meetnetsoorten.

De belangrijkste meetnetsoorten zijn de gele ringboleet en de holsteelboleet.

Diersoorten

De Geelders is zeer gevarieerd in begroeiing en daarom een ideale biotoop voor veel diersoorten, zoals:

- zoogdieren: ree, haas, konijn, vos, bunzing, hermelijn, wezel, eekhoorn, steenmarter
- reptielen en amfibieën: pad, bruine en groene kikker, kleine watersalamander en kamsalamander, kleine hagedis en hazelworm;
- vogels: buizerd, boomvalk, havik, bos- en ransuil, mezen, Vlaamse gaai, nachtegaal, wielewaal, groene, grote en middelste bonte specht, zwarte specht, bosrietzanger, winterkoninkje, goudhaantje, boomkruiper en boomklever, houtsnip, zwartkop e.d. Door verdroging is de wilde eend grotendeels verdwenen; daarentegen zijn er op de natte weilanden Canadese ganzen en Nijlganzen gekomen.

Recreatie

Voor bezoekers zijn drie nieuwe wandelroutes uitgezet:

- de blauwe Marggraff - route door het bosgebied van Staatsbosbeheer en gedeeltelijk over het landgoed van De Stichting Marggraff, die de parkeerplaatsen aan de Schijndelsedijk en bij café 't Groene Woud verbindt;
- de avontuurlijke laarzenroute door het bosgebied van Staatsbosbeheer vanaf de parkeerplaats aan de Schijndelsedijk (is afgesloten vanwege slecht onderhoud)
- de gele Marggraff- route vanaf café 't Groene Woud (Savendonkseweg Liempde) over het landgoed van De Stichting Marggraff en gedeeltelijk door het bosgebied van staatsbosbeheer.